

**Vlaamse Toezichtcommissie voor het
elektronische bestuurlijke
gegevensverkeer**

**Beraadslaging VTC nr. 01/2013 van
17 april 2013**

Betreft: Aanvraag tot machtiging voor het meedelen van persoonsgegevens van leerlingen uit het basis- en secundair onderwijs door het Agentschap voor Onderwijsdiensten (AgODi) aan de scholen van het basis- en secundair onderwijs

I. ELEMENTEN VAN DE AANVRAAG

A. WETTELIJKE, DECRETALE EN REGLEMENTAIRE GRONDSLAGEN

1. De Vlaamse Toezichtcommissie (hierna: "de VTC");
2. Gelet op het decreet van 18 juli 2008 betreffende het elektronische bestuurlijke gegevensverkeer (hierna: "het e-govdecreet"), inzonderheid de artikelen 8 en 11;
3. Gelet op het besluit van de Vlaamse Regering van 15 mei 2009 betreffende de veiligheidsconsulenten;
4. Gelet op de wet van 8 december 1992 tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens (hierna "WVP");
5. Gelet op het Koninklijk besluit van 13 februari 2001 ter uitvoering van de wet van 8 december 1992 tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens (hierna "KB van 13 februari 2001");

B. VERLOOP VAN HET ONDERZOEK

6. Gelet op de aanvraag, ontvangen op 11 december 2012;
7. Gelet op de evaluatie van de beveiliging van AgODi en de uitleg over de informatieveiligheid bij de onderwijsinstellingen, ontvangen op 6 februari 2012 en bijkomende informatie bij brief, ontvangen op 4 januari 2013;
8. Gelet op de bespreking van het dossier op de vergadering van de VTC van 16 januari 2013;
9. Gelet op het overleg tussen de VTC en AgODi en de onderwijskoepels van het basis en secundair onderwijs op 20 maart 2013;
10. Beslist op 17 april 2013 als volgt:

II. ONDERWERP EN CONTEXT VAN DE AANVRAAG

11. Uit onderzoek is gebleken dat leerlingen die aan bepaalde kenmerken voldoen minder kansen maken in het onderwijs. Om scholen te stimuleren om voor dergelijk kinderen extra inspanningen te leveren worden extra middelen (financieel en lestijden) toegekend op basis van een aantal kenmerken. Het betreft volgende kenmerken die door de scholen aan AgODi moeten worden meegedeeld:

- thuisloos (= tijdelijk of permanent buiten het eigen gezinsverband);
- trekkende bevolking (bv. foorkramers);
- thuistaal;
- opleidingsniveau van de moeder.

12. De kenmerken thuisloos en trekkende bevolking zijn minder stabiel en worden daarom jaarlijks (of bij veranderen van school) opnieuw aan de ouders gevraagd.

13. Vermits de gegevens thuistaal en lage opleiding moeder vrij stabiel zijn en om te vermijden dat de ouders telkens opnieuw hetzelfde formulier moeten invullen, krijgt de school de mogelijkheid om deze gegevens via Discimus op te vragen. De kenmerken thuistaal en lage opleiding moeder zijn afgeleid van volgende basiskenmerken:

- spreektaal met de moeder;
- spreektaal met de vader;
- spreektaal met de broer of zus;
- spreektaal met de vrienden;
- opleidingsniveau van de moeder.

14. Deze gegevens kunnen door de school bij wie de leerling is ingeschreven, worden opgevraagd in Discimus. Een school zal echter maar van een leerling deze basiskenmerken en de afgeleiden ervan kunnen opvragen nadat

een inschrijving in Discimus is geregistreerd. De teruggestuurde gegevens zijn gecodeerde gegevens van de leerling. Bij het opvragen door de school wordt in de webservice een unieke 'vraag-id' gestopt. Dus de vraag zelf krijgt een id. In het antwoord wordt de vraag-id teruggegeven. Het softwarepakket in de scholen moet de link leggen tussen de leerling en de verkregen kenmerken.

15. De VTC merkt op dat het in casu gaat om het terugsturen van gegevens naar de onderwijsinstellingen. De VTC stelt dat de initiële mededelingen van persoonsgegevens vanuit de onderwijsinstellingen naar AgODi eveneens dienen gemachtigd te worden.

III. ONDERZOEK VAN DE AANVRAAG

A. ONTVANKELIJKHEID

16. De gevraagde gegevens betreffen de gegevens van leerlingen met onder meer identificatiegegevens. In randnummer 35 wordt een volledig overzicht gegeven van de gevraagde gegevens.

17. In casu betreft het aldus een latere verwerking van gegevens die informatie bevatten omtrent een geïdentificeerde natuurlijke persoon. Deze gegevens kunnen dus als persoonsgegevens in de zin van artikel 1, §1, WVP, gekwalificeerd worden.

18. Aangezien deze persoonsgegevens op een geautomatiseerde wijze worden verwerkt, is de WVP van toepassing¹.

19. Overeenkomstig artikel 8, eerste lid, van het e-govdecreet vereist elke elektronische mededeling van persoonsgegevens door een instantie² een machtiging van de VTC, tenzij de elektronische mededeling van gegevens

¹ Art. 3, §1 WVP.

² Het begrip 'instantie' wordt gedefinieerd in artikel 2, 10°, van het decreet als: "een instantie, vermeld in artikel 4, §1, van het decreet van 26 maart 2004 betreffende de openbaarheid van bestuur".

Art. 4. § 1. Dit decreet is van toepassing op de volgende instanties :

1° het Vlaams Parlement en de eraan verbonden instellingen;

2° de diensten, instellingen en rechtspersonen die afhangen van de Vlaamse Gemeenschap of het Vlaamse Gewest;

3° de gemeenten en de districten;

4° de provincies;

5° de andere gemeentelijke en provinciale instellingen, met inbegrip van de verenigingen zonder winstoogmerk waarin één of meer gemeenten of de provincies minstens de helft van de stemmen in één van de beheersorganen heeft of de helft van de financiering voor haar rekening neemt;

6° de verenigingen van provincies en gemeenten, bedoeld in de wet van 22 december 1986 betreffende de intercommunales, en de samenwerkingsvormen zoals geregeld in het decreet van 6 juli 2001 houdende de intergemeentelijke samenwerking;

7° de openbare centra voor maatschappelijk welzijn, hierna O.C.M.W.'s te noemen, en de verenigingen, bedoeld in hoofdstuk 12 van de organieke wet van 8 juli 1976 betreffende O.C.M.W.'s;

8° de polders, bedoeld in de wet van 3 juni 1957 betreffende de polders, en de wateringeng, bedoeld in de wet van 5 juli 1956 betreffende de wateringeng;

9° de kerkfabrieken en de instellingen die belast zijn met het beheer van de temporalien van de erkende erediensten;

10° alle andere instanties binnen het Vlaamse Gewest en de Vlaamse Gemeenschap.

al onderworpen is aan een machtiging van een ander sectoraal comité, opgericht binnen de Commissie voor de Bescherming van de Persoonlijke Levenssfeer.

20. De persoonsgegevens worden opgevraagd bij AgODi. Dit agentschap is opgericht bij het besluit van de Vlaamse Regering van 2 september 2005 als een intern verzelfstandigd agentschap zonder rechtspersoonlijkheid, binnen het beleidsdomein Onderwijs en Vorming. AgODi is dus een instantie, vermeld in artikel 4, §1, 2°, van decreet van 26 maart 2004 betreffende de openbaarheid van bestuur, en valt dus onder het toepassingsgebied van artikel 8 van het e-govdecreet.

21. De VTC is derhalve bevoegd om voorliggende machtigingsaanvraag te behandelen.

B. TEN GRONDE

B.1. FINALITEITSBEGINSEL

22. Artikel 4, §1, 1°, WVP, stelt dat iedere verwerking van persoonsgegevens eerlijk en rechtmatig moet zijn. Dit houdt in dat iedere gegevensverwerking dient te gebeuren op een transparante wijze en mits naleving van het recht. Overeenkomstig artikel 4, §1, 2°, WVP, dienen persoonsgegevens voor welbepaalde, uitdrukkelijk omschreven en gerechtvaardigde doeleinden te worden verkregen en mogen zij niet verder worden verwerkt op een wijze die, rekening houdende met alle relevante factoren, met name de redelijke verwachtingen van de betrokkene en met de toepasselijke wettelijke en reglementaire bepalingen, onverenigbaar is met die doeleinden. De VTC onderzoekt hierna de verschillende aspecten van dit finaliteitsbeginsel.

Oorspronkelijk doeleinde van de gegevensverwerking:

23. AgODi heeft tot taak³:

- het verzorgen van de administratieve en financiële dienstverlening voor scholen;
- het ondersteunen en informeren van scholen;
- het nagaan of de middelen correct worden gebruikt;
- het meewerken aan de realisatie van het beleid en de beleidsevaluatie, in samenwerking met het departement en de andere agentschappen;
- het bijdragen tot een correcte en tijdige toepassing van de financieringswet.

24. De werkingsmiddelen en de omkadering (toegekende lestijden) van de scholen van het basis- en secundair onderwijs is naast het aantal leerlingen en de opleiding die ze volgen, ook afhankelijk van specifieke kenmerken van de leerlingen zelf. Het betreft volgende kenmerken⁴ die door de scholen aan AgODi moeten worden meegedeeld:

³ Artikel 3 van het besluit van de Vlaamse Regering tot oprichting van het intern verzelfstandigd agentschap Agentschap voor Onderwijsdiensten.

⁴ Voor het basisonderwijs zijn deze kenmerken opgenomen in het decreet basisonderwijs van 25 februari 1997. (Hoofdstuk VII – Erkennen, financiering en subsidiëring - Afdeling 2. - Financiering en subsidiëring van scholen - Onderafdeling D art. 78). Dit komt

- thuisloos (= tijdelijk of permanent buiten het eigen gezinsverband);
- trekkende bevolking;
- thuistaal;
- opleidingsniveau van de moeder.

25. De gegevens thuisloos en trekkende bevolking zijn minder stabiel en worden daarom jaarlijks (of bij veranderen van school) opnieuw aan de ouders gevraagd. Dit gebeurt aan de hand van attesten. Deze kenmerken worden niet teruggestuurd naar de scholen en maken ook geen voorwerp uit van deze aanvraag tot machtiging.

Doeleinde van de verdere verwerking:

26. De onderwijsinstellingen verzamelen de gegevens bij de inschrijving van de leerling en delen deze mee aan AgODi voor de berekening van de financiering. Voor het basisonderwijs zijn deze kenmerken opgenomen in het decreet basisonderwijs van 25 februari 1997. Voor het secundair onderwijs staan ze opgesomd in de Codex Secundair Onderwijs⁵. Deze gegevens worden door de school verzameld via een formulier dat de ouders ondertekenen. Op het formulier in bijlage zijn de verschillende keuzemogelijkheden opgenomen. De VTC benadrukt dat deze mededeling van persoonsgegevens eveneens moet gemachtigd worden.

27. In het kader van het verkrijgen van extra werkingsmiddelen, kan een onderwijsinstelling via Discimus de leerlingenkenmerken thuistaal en opleidingsniveau van de moeder opnieuw opvragen wanneer een leerling is ingeschreven in de school. Dit houdt in dat de 5 basiskenmerken worden opgevraagd:

- spreektaal met de moeder;
- spreektaal met de vader;
- spreektaal met de broer of zus;
- spreektaal met de vrienden;
- opleidingsniveau van de moeder.

28. De VTC is van oordeel dat de doeleinden in randnummers 26-27 welbepaald en uitdrukkelijk omschreven zijn in de zin van artikel 4, §1, 2°, WVP.

29. Aangaande de vereiste van verenigbaarheid met het oorspronkelijk doeleinde, wijst de VTC erop dat de geplande verwerkingen, bestaan uit latere verwerkingen van gegevens die oorspronkelijk voor andere doeleinden werden verwerkt. De rechtmatigheid van deze latere verwerkingen is aldus afhankelijk van hun verenigbaarheid met de oorspronkelijke verwerking.

nog eens aan de orde in Hoofdstuk IX Personeelsformatie in het basisonderwijs - Afdeling 2 – Onderwijzend personeel – Onderafdeling A (art. 133). Voor het secundair onderwijs staan ze opgesomd in de Codex Secundair Onderwijs (BVR 17 december 2010 – Deel IV Specifieke bepalingen betreffende het voltijds gewoon SO – Titel 1 Bepalingen betreffende de scholen - Hoofdstuk 6 financiering en subsidiëring – art. 225 en 242).

⁵ Zie voetnoot 4.

30. Overeenkomstig artikel 4, §2, WVP, mogen persoonsgegevens immers niet verder worden verwerkt op een wijze die, rekening houdende met alle relevante factoren, met name de redelijke verwachtingen van de betrokkene en met de toepasselijke wettelijke en reglementaire bepalingen, onverenigbaar is met die doeleinden.

31. Uitgaande van het oorspronkelijk doeleinde van de gegevensverwerking, namelijk het toekennen van extra middelen voor de onderwijsinstellingen voor leerlingen met bepaalde kenmerken, als vermeld in randnummer 24, kunnen de leerlingen en hun ouders of andere wettelijke vertegenwoordigers redelijkerwijze verwachten dat de gegevens, worden geregistreerd bij de Vlaamse overheidsdienst die bevoegd is voor het toekennen van werkingsmiddelen aan de scholen en dat deze gegevens ook worden meegedeeld aan de school waar de leerling is ingeschreven.

32. Er kan dus geoordeeld worden dat de doeleinden van de latere verwerking verenigbaar zijn met deze van de oorspronkelijke verwerking, waarbij de verenigbaarheid in afzonderlijke machtigingen zal worden beoordeeld.

33. De toekomstige doeleinden, vermeld in randnummers 26-27, zijn rechtmatig te noemen. Niettemin moet rekening worden gehouden met de belangen van de betrokkenen. Vandaar dat ook de vereisten van transparantie en beveiliging een doorslaggevende rol spelen (zie onder B.3 en B.5).

B.2. PROPORTIONALITEITSBEGINSEL

B.2.1. Aard van de gegevens

34. Overeenkomstig artikel 4, §1, 3°, WVP, moeten persoonsgegevens toereikend, terzake dienend en niet overmatig zijn, uitgaande van de doeleinden waarvoor zij worden verkregen of waarvoor zij verder worden verwerkt.

35. Een onderwijsinstelling kan via Discimus de leerlingenkenmerken thuistaal en opleidingsniveau van de moeder opnieuw opvragen wanneer een leerling is ingeschreven in de school. Volgende gegevens worden opgevraagd:

- geldigheidsdatum: datum van de zoekactie, altijd binnen een geldige inschrijvingsperiode;
- spreektaal met de moeder: Nederlands / Frans / andere taal / geen contact;
- spreektaal met de vader: Nederlands / Frans / andere taal / geen contact;
- spreektaal met de broer of zus: Nederlands / Frans / andere taal / geen contact;
- spreektaal met de vrienden: Nederlands / Frans / andere taal / geen contact;
- thuistaal niet Nederlands: J / N; wordt afgeleid van de spreektaal moet de moeder, vader en broers/zussen en wordt gebruikt voor de berekening van de werkingsmiddelen;
- opleidingsniveau van de moeder: lager onderwijs niet afgewerkt / lager onderwijs afgewerkt / lager secundair onderwijs afgewerkt / hoger secundair onderwijs afgewerkt / hoger secundair onderwijs afgewerkt.
- laag opleidingsniveau van de moeder: J / N; wordt afgeleid van het opleidingsniveau van de moeder en wordt gebruikt voor de berekening van de werkingsmiddelen;

36. De gegevens thuistaal en opleidingsniveau van de moeder zijn gegevens die vrij stabiel zijn. Om te vermijden dat de ouders telkens opnieuw hetzelfde formulier moeten invullen, krijgt de school de mogelijkheid om deze gegevens via Discimus op te vragen. Zij krijgen deze informatie enkel als er leerlingenkenmerken in Discimus aanwezig zijn die geldig zijn op de opgegeven zoekdatum én als er voor die zoekdatum een inschrijving in de opvragende school is. M.a.w. de school kan maar opvragen nadat de ouders een handtekening onder het schoolreglement en het pedagogische project hebben gezet en zo de inschrijving bevestigen. Omwille van de eenvormigheid worden naast de afgeleide kenmerken ook de basiskenmerken teruggestuurd. Alle elementen van het formulier en niet enkel het resultaat worden in de schoolsoftware bijgehouden. Er moet vermeden worden dat de behandeling van de informatie afkomstig van Discimus anders verloopt dan deze afkomstig van het formulier. Tevens geeft dit ook input aan de scholen voor wat betreft de taalkennis van de nieuwe leerling.

37. De matching tussen de vraag en het antwoord gebeurt door in het antwoord de technische sleutel van de vraag op te nemen. Het id van de webservice die de vraag stelt, wordt meegestuurd in het antwoord. De koppeling van de verkregen leerlingenkenmerken aan de leerling gebeurt dus binnen het schoolsoftwarepakket. De overdracht betreft enkel gecodeerde gegevens.

38. Op basis van de hierboven geanalyseerde elementen kunnen de gegevens worden beschouwd als relevant, evenredig en niet buitensporig voor de doeleinden, vermeld in randnummers.

B.2.2. Bewaringstermijn van de gegevens

39. Artikel 4, §1, 5°, WVP voorziet dat persoonsgegevens niet langer mogen worden bewaard dan noodzakelijk is voor de verwezenlijking van de doeleinden waarvoor zij worden verkregen of verder worden verwerkt.

40. De gegevens vermeld in randnummer 35 worden bewaard tot 5 jaar na het einde van het schooljaar voor het basisonderwijs en secundair onderwijs.

41. De VTC kan akkoord gaan met deze bewaringstermijnen, maar benadrukt dat de persoonsgegevens moeten vernietigd worden na afloop van deze bewaartermijn.

B.2.3. Frequentie van de toegang en de duur van de machtiging

42. De gegevens zullen permanent worden opgevraagd. Het opvragen van de leerlingenkenmerken gebeurt bij het inschrijven van nieuwe leerlingen. Dit is gedurende het hele schooljaar.

43. De machtiging wordt gevraagd voor onbepaalde duur. De doelstellingen vermeld in randnummers 26-27 hebben geen einddatum.

44. De VTC kan akkoord gaan met de voorgestelde frequentie van toegang en de onbepaalde duur van de machtiging.

B.2.4. Bestemmingen en/of derden waaraan gegevens worden meegedeeld

45. De gegevens worden opgevraagd in functie van het aanleggen van een administratief leerlingendossier. Het leerlingensecretariaat van de scholen is hiervoor verantwoordelijk.

B.3. TRANSPARANTIEBEGINSEL

(artikelen 4, §1, 1°, en 9 tot 15bis, WVP)

46. Artikel 9 WVP voorziet in een verplichting tot informatie van de betrokken personen van wie persoonsgegevens worden gebruikt.

47. In de omzendbrief rond Discimus, wordt vermeld hoe de informatie aan de ouders wordt verstrekt. Er is voorzien in een algemene informatieverstrekking omtrent het verwerken van leerlingengegevens. Daarnaast wordt in het invulformulier voor de ouders verwezen naar de WVP en hoe de rechten van inzage, verbetering en verzet kunnen uitgeoefend worden.

48. De VTC gaat akkoord met deze vormen van informatieverstrekking.

B.4 EXTERNE VERWERKER

49. HP Belgacom is externe verwerker voor AgODi (Discimus).

50. De onderwijsinstellingen werken met een beperkt aantal dienstenleveranciers waarvan de namen bezorgd werden aan de VTC.

51. De VTC herinnert er aan dat ingeval van onderaanneming, de WVP aan iedere verantwoordelijke voor de verwerking oplegt om zijn relatie met externe verwerker te omkaderen met een overeenkomst die voldoet aan de voorschriften van artikel 16, §1, WVP.

B.5. BEVEILIGING

52. De VTC wijst de verantwoordelijke voor de verwerking op de verplichtingen van artikel 16 WVP en op de richtsnoeren informatieveiligheid⁶.

53. Het Ministerie Onderwijs en Vorming beschikt over een goedgekeurd veiligheidsbeleid en veiligheidsplan. Het veiligheidsbeleid, dat ook dat van AgODi is, werd gescreend naar aanleiding van machtigingsdossiers, ingediend bij het Sectoraal Comité van de Sociale Zekerheid en van de Gezondheid, Afdeling Sociale Zekerheid, bij het Sectoraal Comité voor de Federale Overheid en bij het Sectoraal Comité van het Rijksregister⁷. Hierbij werden echter wel opmerkingen gemaakt en de VTC vraagt dat deze opmerkingen worden nageleefd. Voor Discimus heeft AgODI een bijkomende uitleg over de beveiliging aan het dossier toegevoegd die gedeeltelijk aan deze opmerkingen tegemoetkomt.

54. De veiligheidsconsulent van het Beleidsdomein Onderwijs en Vorming is al gekend bij het Sectoraal Comité van de Sociale Zekerheid en van de Gezondheid en de VTC. De veiligheidsconsulent zal ook optreden als aanspreekpunt voor het veiligheidsbeleid in de onderwijsinstellingen.

55. De VTC neemt kennis van de overlegmomenten en de concrete afspraken met de betrokken spelers uit het beleidsdomein die AgODi haar heeft meegedeeld. Deze werden bevestigd op het overleg dat plaatsvond op 20 maart 2013. De VTC bevestigt dat een veiligheidsbeleid en vooral een bewustwording van de sector een proces van vele stappen is.

56. De VTC bepaalt dat GO! en elke onderwijskoepel haar tegen eind september 2013 een algemeen plan van aanpak bezorgt omtrent de uitrol van een veiligheidsbeleid.

57. De VTC bepaalt dat GO! en elke onderwijskoepel haar tegen eind juni 2014 een concreet stappenplan bezorgt met concrete maatregelen van informatieveiligheid.

⁶ http://www.privacycommission.be/sites/privacycommission/files/documents/richtsnoeren_informatiebeveiliging_0.pdf

⁷ Beraadslaging nr.09/12 van 3 maart 2009 van het Sectoraal comité van de Sociale Zekerheid en de Gezondheid, afdeling "Sociale Zekerheid", beraadslaging FO nr. 03/2009 van 19 februari 2009 van het sectoraal comité voor de Federale Overheid en beraadslaging RR nr. 52/2008 van 10 december 2008 van het Sectoraal Comité van het Rijksregister. Zie ook beraadslaging VTC nr. 04/2011 van 23 februari 2011 i.v.m. LED voor AKOV.

IV. BESLUIT

58. De VTC machtigt de onderwijsinstellingen van het basis- en secundair onderwijs om de persoonsgegevens, vermeld in de randnummer 35, te verkrijgen van AgODi voor het doeleinde, vermeld in de randnummers 26-27, voor een periode tot 31 juli 2014, en onder de voorwaarden vermeld in deze machtiging.

59. De VTC bepaalt dat GO! en elke onderwijskoepel haar tegen eind september 2013 een algemeen plan van aanpak bezorgt omtrent de uitrol van een veiligheidsbeleid.

60. De VTC bepaalt dat GO! en elke onderwijskoepel haar tegen eind juni 2014 een concreet stappenplan bezorgt met concrete maatregelen van informatieveiligheid.

De Voorzitter,
Willem Debeuckelaere